

Webinar za zagovorništvo Mreže za prostor

TEMELJI PRAVNE UREDITVE VARSTVA OKOLJA IN UREJANJA PROSTORA

mag. Senka Šifkovič Vrbica, univ. dipl. pravnica

1. april 2021 ob 14.30

Državna ureditev – delitev oblasti

Zakonodajna veja oblasti - Parlament

Državni zbor (90 izvoljenih poslancev) + Državni svet (40 predstavnikov različnih družbenih skupin)

Ustava RS, Poslovnik Državnega zbora, Poslovnik Državnega sveta

Izvršilna veja oblasti – Vlada (tudi najvišji organ državne uprave)

Predsednik vlade (imenuje DZ na predlog predsednika RS) + 14 ministrov (imenuje DZ na predlog predsednika vlade); Zakon o Vladi Republike Slovenije, Poslovnik Vlade Republike Slovenije

Državna uprava: ministrstva in njihove lokalne upravne enote

Sodna veja oblasti

Splošna sodišča (okrožno, okrajno), specializirana (upravno, delovno in socialno), višja sodišča, Vrhovno (sodnike imenuje DZ na predlog sodnega sveta); Ustavno sodišče (sodnike imenuje DZ na predlog predsednika RS); Državno tožilstvo – vrhovno in okrožna (tožilce imenuje Vlada, generalnega državnega tožilca pa DZ na predlog Vlade; Zakon o sodiščih, Zakon o ustavnem sodišču, Zakon o državnem tožilstvu

Državna ureditev – neodvisna telesa

- **Varuh človekovih pravic** (izvoli DZ na predlog predsednika RS): telo za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do oblastnih organov (Ustava in Zakon o varuhu človekovih pravic)
- **Računsko sodišče** (predsednika in 2 namestnika imenuje DZ na predlog predsednika DZ): najvišji revizijski organ za kontrolo državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe (Zakon o računskem sodišču)
- **Informacijska pooblaščenka** (imenuje DZ na predlog predsednika RS): pravno varstvo dostopa do informacij javnega značaja, nadzira ravnanje in zagotavlja pravno varstvo osebnih podatkov (Zakon o informacijskem pooblaščenju)
- **Komisija za preprečevanje korupcije** (predsednik in 2 namestnika imenuje predsednik RS): krepitev integritete, transparentnosti, preprečevanje korupcije (Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije)
- **Državna revizijska komisija** (predsednika in 6 članov imenuje DZ na predlog mandatno volilne komisije): zagotavlja pravno varstvo v postopkih javnega naročanja, preden o tem odloči sodišče (Zakon o pravnem varstvu v postopkih javnega naročanja)

Najvišje neodvisna „institucija“ je **predsednik republike**, ki predstavlja državo in je vrhovni poveljnik oboroženih sil.

Državna ureditev – lokalna samouprava in ostalo

Lokalna samouprava – **občine** (212): občinski svet, župan, občinska uprava (Zakon o lokalni samoupravi)

Inšpekcijska služba – državna in občinske inšpekcije – je del izvrševanja funkcij javne uprave; Zakon o inšpekcijskem nadzoru

Policija – je organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve; Zakon o policiji

Državno odvetništvo: v sodnih in upravnih postopkih zastopa interese države (generalnega državnega odvetnika imenuje Vlada na predlo ministra za pravosodje), Zakon o državnem odvetništvu

Odvetniki: odvetništvo je kot del pravosodja samostojna in neodvisna služba – Odvetniška zbornica; Zakon o odvetništvu; Zakon o brezplačni pravni pomoči

Notarji: sestavljajo javne listine, kadar tako določa zakon, overitve podpisov; Zakon o notariatu

Ministrstva za okolje in prostor in druga telesa

Ministrstvo: Direktorat za okolje, Direktorat za prostor; organi v sestavi:

- Agencija RS za okolje (ARSO)
- Inšpektorat RS za okolje in prostor
- Direkcija RS za vode
- Geodetska uprava RS
- Uprava RS za jedrsko varnost

Zavod za varstvo narave – strokovna institucija ustanovljena na podlagi Zakona o ohranjanju narave

Zavod za gozdove – strokovna institucija ustanovljena na podlagi Zakona o gozdovih

Zavod za ribištvo – strokovne naloge s področja sladkovodnega in morskega ribištva

Geološki zavod – strokovne in raziskovalne naloge na področju geoznanosti

Nacionalni inštitut za javno zdravje – strokovne naloge za krepitev in varovanje zdravja

Ministrstvo za kmetijstvo, prehrano in gozdarstvo pokriva varstvo živali in nezavarovane prostoživeče živali

Ministrstvo za zdravje (Urad za kemikalije)

Predpisi – hierarhija V RS

- Ustava RS
- po 8. členu ustave se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno
- zakoni – sprejme jih državni zbor
- predpisi vlade: uredbe, odloki, sklepi
- predpisi ministrov: pravilniki
- občinski predpisi: odloki

Hierarhija: ustava-zakon/mednarodna pogodba-podzakonski predpis

- zakoni, podzakonski predpisi in drugi splošni akti morajo biti v skladu z ustavo;
- zakoni morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami;
- podzakonski predpisi in drugi splošni akti morajo biti v skladu z ustavo in z zakoni;
- posamični akti in dejanja državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil morajo temeljiti na zakonu ali na zakonitem predpisu.

Splošni-posamični akti / pravno zavezujoči - nezavezujoči

Nomotehnika – veda o pravnih tehnikah za pripravo predpisov (Nomotehnične smernice 2018)

Predpisi – upoštevanje predpisov EU

Pogodbe o delovanju EU (PDEU)

- delitev pristojnosti (izključne pristojnosti EU, deljene pristojnosti, podporne pristojnosti)
- zaveza spoštovati predpise, ki jih sprejmejo organi EU
- zavezujoči splošni akti EU so: direktive, uredbe, sklepi
- direktive se morajo prenesti v nacionalni pravni red – transpozicija
- uredbe in sklepi veljajo neposredno (enako kot nacionalni zakoni)

Za okolje najbolj pomemben 191. člen PDEU.

Organi EU:

- evropski parlament (poslanci neposredno izvoljeni v državah – Slovenija 8) in Svet EU (sestavljeno iz vladnih ministrov vseh držav) skupaj sprejemata predpise;
- evropska komisija je izvršilno telo (predsednika in komisarje generalnih direktoriatov imenuje EP);
- ostali pomembni sodišče EU, Evropski varuh človekovih pravic, za okolje Evropska okoljska agencija.

Definicije – narava, okolje, prostor

- okolje je tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja (3. člen ZVO-1, točka 1.)
- narava je celota materialnega sveta in sestav z naravnimi zakoni med seboj povezanih ter soodvisnih delov in procesov. Človek je sestavni del narave. (3. člen ZVO-1, točka 1.1.);
 - naravni pojavi so fizikalno kemični procesi, sevanja, geološki pojavi, podnebne, hidrografske in biološke razmere ter drugi naravni pojavi, ki povzročajo spremembe okolja (3. člen ZVO-1, točka 1.2.);
 - Deli okolja so tla, mineralne surovine, voda, zrak in živalske ter rastlinske vrste, vključno z njihovim genskim materialom. Biotska raznovrstnost je biotska raznovrstnost po predpisih o ohranjanju narave (3. člen ZVO-1, točka 1.3);
- prostor je skupek fizičnih struktur na zemeljskem površju in pod njim, ki ga tvorijo poselitvena območja in krajina v medsebojnem prepletanju, ter morje (3. člen ZUreP-2, točka 29).

MEHANIZMI VARSTVA OKOLJA
(politika, strategije, finančni mehanizmi)

PRAVNA SREDSTVA

VARSTVO OKOLJA

SKUPNA PODROČJA: ODPADKI, KEMIKALIJE, SEVANJA ...					
VAROVANI DELI NARAVE					
VODE					
BIODIVERZITETA					
PODZEMNE JAME					
GOZDOVI					
ŽIVALI					
..					

MEDNARODNE POGODBE
EU PRAVO, ZAKONI, PODZAKONSKI
PREDPISI - PRAVILA IN POSTOPKI

MEDNARODNE POGODBE
EU PRAVO
NACIONALNI PREDPISI

IN UREJANJE PROSTORA

PROSTORSKO NAČRTOVANJE
ZAKONI IN PODZAKONSKI PREDPISI
- PRAVILA IN POSTOPKI

SODELOVANJE S PROSTORSKIMI
NAČRTOVALCI, BIOLOGI, KEMIKI...

Temeljni predpisi varstva okolja

Horizontalne in področne ureditve

Mednarodna raven (spletne strani konvencij in zakoni o ratifikaciji):

- horizontalna: Konvencija o čezmejni presoji vplivov na okolje (ESPOO), Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah
- Področne: varstvo biodiverzitete, podnebje, zrak, morje, kopenske vode (regionalne)

EU raven (spletne strani direktiv in EUR-lex):

- horizontalne direktive: o strateški presoji (SEA), o projektni presoji (EIA), o industrijskih emisijah (IED), o obvladovanju nevarnosti večjih nesreč (SEVESO), o okoljski škodi (ELD)
- področne: habitatna, ptičja, vodna, o zraku

Nacionalna raven (PisRS Pravno informacijski sistem):

- Zakon o varstvu okolja (ZVO-1) kot krovni sistemski horizontalni zakon
- področni: Zakon o ohranjanju narave (ZON), Zakon o vodah (ZV), Zakon o gozdovih (ZG), Zakon o varstvu podzemnih jam, Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi, ... Zakon o triglavskem narodnem parku..., Zakon o kemikalijah ...

Vsi zakoni imajo številne podzakonske predpise, ki podrobneje urejajo posamezna področja.

Temeljni predpisi urejanja prostora

Vsi predpisi varstva okolja in urejanja prostora na <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-okolje-in-prostor/zakonodaja-ministrstva-za-okolje-in-prostor/>

Mednarodna raven - ni neposrednih konvencij samo za prostor:

- Evropska konvencija o krajini
- regionalne konvencije za posamezne dele (Alpska konvencija, za porečje Donave, ...)
- pod okriljem ZN konference Habitat (I, II, III) – Urban agenda (neobvezujoče)

EU raven nima prepisov za področje urejanja prostora.

Nacionalna raven:

- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2)
- Gradbeni zakon (GZ)
- Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti

Presoje vplivov na okolje

Čezmejna presoja je lahko prisotna v vseh presoja – vključi se druga država.

Strateška presoja – **celovita presoja vplivov na okolje** (SEA direktiva, ZVO-1): postopek presoje vplivov planov, programov, načrtov (tudi prostorskih) na okolje; v okviru CPVO se naredi tudi presoja sprejemljivosti vplivov na zavarovana območja po ZON... in vse druge dele okolja, podnebje, zdravje in kulturno dediščino;

Presoja vplivov na okolje – PVO (izdaja okoljevarstvenega soglasja – OVS; EIA direktiva, ZVO-1 in GD): postopek presoje vplivov posegov/gradenj na okolje; v okviru PVO se izvede tudi presoja sprejemljivosti vplivov na zavarovanja območja (naravovarstveno soglasje) po ZON in vodno soglasje po ZN ... in vse druge dele okolja, podnebje ter zdravje, tudi krajino, nepremično premoženje in kulturno dediščino;

Postopka potekata v treh fazah: predhodna presoja: ali je presoja potrebna (screening); vsebinjenje: do katere globine in obsega naj gre presoja (scoping); presoja vplivov (assessment): ocena vplivov

Okoljevarstveno dovoljenje (IED direktiva, ZVO-1): za objekte z večjimi vpliv na okolje se določijo meje dovoljenega onesnaževanje pri obratovanju na podlagi najboljših razpoložljivih tehnologij (BAT).

Od načrtovanja do obratovanja

Načrtovanje + CPVO:

- državni prostorski načrti – DPN (infrastruktura) – pripravlja MOP
- občinski prostorski načrti – OPN, občinski podrobni prostorski načrti – OPPN

CPVO postopek vodi MOP.

V postopku načrtovanja in CPVO postopku sodelujejo številni mnenjedajalci – institucije za varstvo posameznih delov delov ali vidikov, ki se presojujejo.

Graditev (gradbeno dovoljenje – GD) + PVO:

- predhodna presoja glede PVO pove ali je PVO potreben – pridobitev OVS (odloča ARSO);
- če je potreben OVS in ni potreben GD mora investitor pridobiti OVS (odloča ARSO);
- če ni potreben OVS in ni potreben GD mora investitor pridobiti mogoče druga soglasja (vodno)
- če je potreben OVS in je potreben GD gre investitor v integralni postopek (odloča MOP);
- če ni potreben OVS in je potreben GD investitor na UE pridobi GD in pri drugih organih morda druga soglasja naravovarstveno, vodno).

Po izgradnji - uporabno dovoljenje in okoljevarstveno dovoljenje

- zgradba dobi uporabno dovoljenje
- če gre za zgradbo/industrijski objekt z večjimi vplivi na okolje ali večjo nevarnostjo nesreče, mora

Zelena svetovalnica

Več o predstavljenih vsebinah najdete na spletni strani Zagovorniki okolja

<http://zagovorniki-okolja.si/>

Konkretne pojasnila o ureditvah ali nasvete glede konkretnih problemov pa dobite v

Zeleni svetovalnici

<http://zagovorniki-okolja.si/zelena-svetovalnica/>

Senka Šifkovič Vrbica

@ senka.sifkovic.vrbica@ipop.si

IPoP – Inštitut za politike prostora

 ipop.si

 @_ipop

 IPoP – Inštitut za politike prostora